

नोव्हेंबर व डिसेंबर, २०२३ या कालावधीतील अवेळी पावसामुळे झालेल्या शेती पिकांच्या नुकसानीकरिता मदत देण्यासाठी निधी वितरीत करण्यास मान्यता देणेबाबत (रबी हंगाम २०२३-२४ आदेश क्र.२)...

महाराष्ट्र शासन

महसूल व वन विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : सीएलएस-२०२३/प्र.क्र.२८६/म-३

मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२

दिनांक : ३१ जानेवारी, २०२४.

- वाचा :** १) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र.सीएलएस-२०२३/प्र.क्र.३४९/म-३, दि.२७.०३.२०२३
२) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग, क्र. संकीर्ण-२०२२/प्र.क्र.६७/म-११, दि.२४.०१.२०२३.
३) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग, क्र. सीएलएस-२०२३/प्र.क्र.५२/म-३, दि.२२.०६.२०२३.
४) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र. सीएलएस-२०२३/प्र.क्र.२७२/म-३, दि.०१.०१.२०२४.
५) समक्रमांकाचा शासन निर्णय दि.१०.०१.२०२४
६) विभागीय आयुक्त, नागपूर यांचे पत्र क्र.मशा-७ (५)/नैआव्य/गोंदिया/कावि-०८/२०२४, दि.०३.०१.२०२४
७) विभागीय आयुक्त, पुणे यांचे पत्र क्र.मह-३/नैआ/कावि-२०३/२०२३, दि.१७.०१.२०२४
८) विभागीय आयुक्त, नागपूर यांचे पत्र क्र.मशा-७ (५)/नैआव्य/कावि-३०/२०२४, दि.२०.०१.२०२४.
९) विभागीय आयुक्त, अमरावती यांचे पत्र क्र.उपआ/नैआ/पुनर्व/मस/कावि-०९/२०२४, दि.२०.०१.२०२४
१०) विभागीय आयुक्त, छ.संभाजीनगर यांचे पत्र क्र.२०२४/मशाका/नैआ/ कावि-५८, दि.२०.०१.२०२४
११) विभागीय आयुक्त, कोकण यांचे पत्र क्र.मशा/कार्या-६/नैआ/माहे नोव्हेंबर, २०२३ वाढीव दराने मागणी/शेपिनुक/कावि १३३३०१९०१/२०२४, दि.२३.०१.२०२४.

प्रस्तावना:

अतिवृष्टी, पूर व चक्रीवादळ या सारख्या नैसर्गिक आपत्तीमुळे शेतीपिकांचे नुकसान झाल्यास पुढील हंगामामध्ये उपयोगी पडावे याकरिता शेतकऱ्यांना निविष्टा अनुदान (Input subsidy) स्वरूपात एका हंगामात एक वेळेस याप्रमाणे राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीमधून विहित दराने मदत देण्यात येते. तसेच, राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीच्या इतर मान्य बाबींकरिता देखील विहित दराने मदत देण्यात येते. शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र.सीएलएस-२०२२/प्र.क्र.३४९/म-३, दि.२७.०३.२०२३ अन्वये राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीचे निकष व दर विहित करण्यात आले आहेत. तथापि, संदर्भ क्र.४ येथील दि.०१.०१.२०२४ च्या शासन निर्णयानुसार नोव्हेंबर, २०२३ मधील अवेळी पाऊस व गारपीट यामुळे झालेल्या व त्यापुढील कालावधीसाठी अवेळी पाऊस व गारपीट व इतर नैसर्गिक आपत्तीमुळे होणाऱ्या शेतीपिकांच्या नुकसानीकरिता सुधारित दराने २ ऐवजी ३ हेक्टरपर्यंत मदत अनुज्ञेय करण्यात आली आहे.

नोव्हेंबर व डिसेंबर, २०२३ या महिन्यात अवेळी पाऊस यामुळे झालेल्या शेतीपिकांच्या नुकसानीसाठी विभागीय आयुक्त, नागपूर, कोकण, अमरावती, पुणे व छ.संभाजीनगर यांचेकडून दि.०३.०१.२०२४ व दि.२०.०१.२०२४, दि.२३.०१.२०२४, दि.२०.०१.२०२४, दि.७.०१.२०२४ आणि दि.२०.०१.२०२४ च्या पत्रान्वये निधी मागणीचे प्रस्ताव शासनास प्राप्त झाले आहेत.

शासन निर्णय:

नोव्हेंबर व डिसेंबर, २०२३ या कालावधीत राज्यात अवेळी पावसामुळे झालेल्या शेतीपिकांच्या नुकसानीसाठी शेतकऱ्यांना मदत देण्याकरिता राज्य शासनाच्या निधीमधून संदर्भाधीन क्र.४ येथील शासन निर्णयान्वये निश्चित केलेल्या दरानुसार एकूण **₹.२१०९१२.०२ लक्ष (अक्षरी रुपये दोन हजार एकशे नऊ कोटी बारा लक्ष दोन हजार फक्त)** इतका निधी वितरीत करण्यास शासनाची मंजूरी देण्यात येत आहे.

२. या शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या प्रपत्रात लेखाशीर्षनिहाय दर्शविल्याप्रमाणे वर अनुक्रमांक २ येथे नमूद शासन निर्णय, दि.२४.०१.२०२३ अन्वये सूचित केल्यानुसार आवश्यकतेनुसार पुर्नविनियोजनाद्वारे अथवा अन्यथा तरतुद उपलब्ध करून घेऊन कार्यासन म-११ यांनी हा निधी वितरित करावा. सर्व जिल्हाधिकारी यांनी वर अनुक्रमांक २ येथे नमूद दि.२४.०१.२०२३ अन्वये सूचित केल्यानुसार या प्रस्तावाअंतर्गत असलेल्या सर्व लाभार्थ्यांची माहिती विहित नमुन्यात तयार करून ती संगणकीय प्रणालीवर भरावी. ही कार्यवाही एक महिन्याच्या आत पूर्ण करावी. ही माहिती भरतांना -

अ) चालू हंगामामध्ये यापूर्वी सर्व विभागांना शेतीपिकांच्या नुकसानीकरिता वितरीत करण्यात आलेल्या मदतीच्या निधीमध्ये या प्रस्तावातर्गत मागणी करण्यात आलेल्या निधीचा समावेश नाही याची दक्षता घ्यावी. एका हंगामात एक वेळेस याप्रमाणे राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीमधून विहित दराने मदत देण्यात येत असल्याची खात्री करावी.

ब) तसेच, ज्या शेतीपिकांच्या नुकसानीकरिता मागील पावसाळी हंगामामध्ये यापूर्वी मदत दिली आहे त्याच क्षेत्रातील त्याच शेतीपिकांच्या नुकसानीकरिता या हंगामामध्ये पुन्हा मदत देण्यात येत नसल्याची खात्री करावी.

क) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग दि.२७.०३.२०२३ व दि.१.१.२०२४ नुसार जिरायत पिके, बागायत पिके व बहुवार्षिक पिकांच्या नुकसानीसाठी मदतीच्या विहित दरानुसार जास्तीत जास्त ३ हेक्टरच्या मर्यादेत असल्याची खातरजमा करण्यात यावी.

वरील अटी समक्रमांकाच्या शासन निर्णय दि.१०.०१.२०२४ करीता देखील लागू राहतील.

३. वरील निधी खर्च करताना संदर्भाधीन सर्व शासन निर्णयातील सुचनांचे व निकषांचे काटेकोरपणे पालन करण्यात यावे. ज्या प्रयोजनासाठी निधी मंजूर करण्यात आला आहे त्याच प्रयोजनासाठी सदर निधी खर्च करण्यात यावा. ही मदत देताना केंद्र /राज्य शासनाने चक्रीवादळ, पूर इत्यादी नैसर्गिक आपत्तीकरिता विहित केलेल्या अटी व शर्तीची पूर्तता होत असल्याची खात्री सर्व संबंधितांनी करावी.

४. लाभार्थ्यांना मदत वाटपाची कार्यवाही पुर्ण झाल्यानंतर लाभार्थ्यांची यादी व मदतीचा तपशील जिल्हयांच्या संकेतस्थळावर प्रसिध्द करण्यात यावा. या आदेशाद्वारे तसेच यापूर्वी वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या आदेशाद्वारे नैसर्गिक आपत्तीमध्ये शेतकऱ्यांना दिलेला मदतीचा निधी बँकांनी कर्ज खात्यात अथवा अन्यथा वसुलीसाठी वळती करू नये याकरिता जिल्हाधिकारी यांनी सर्व बँकांना आवश्यक त्या सूचना निर्गमित कराव्यात. या सर्व सूचनांची अंमलबजावणी करण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हाधिकारी यांची राहिल.

५. सदर निधीतून करण्यात येत असलेल्या खर्चाचे लेखे निधी आहरित करण्यात येणाऱ्या कार्यालयाच्या स्तरावर ठेवण्यात यावे व करण्यात आलेल्या खर्चाचा कोषागार कार्यालये व महालेखापाल कार्यालयाशी त्रैमासिक ताळमेळ घेण्यात यावा. राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीमधून तसेच राज्य शासनाच्या निधीमधून उपलब्ध करून दिलेला उपरोक्त निधी खर्ची पडल्यानंतर तातडीने निधीची उपयोगिता प्रमाणपत्रे संबंधितांकडून प्राप्त करून घेवून एकत्रितरित्या शासनास सादर करण्याची जबाबदारी विभागीय आयुक्त यांची राहिल.

६. वरील प्रयोजनासाठी प्रधान लेखाशीर्ष २२४५ - नैसर्गिक आपत्तीच्या निवारणासाठी अर्थसहाय, ०२ पुर चक्रीवादळे इत्यादी अंतर्गत सोबतच्या विवरणपत्रात दर्शविलेल्या लेखाशिर्षाखाली उपलब्ध होणाऱ्या निधीमधून खर्च करण्यात यावा.

७. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक क्रमांक २०२४०१३११६०६४६२६१९ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(संजय औ. धारूरकर)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
२. मा.उपमुख्यमंत्री (गृह) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा.उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद/विधानसभा, महाराष्ट्र विधानभवन, मुंबई
५. मा. मंत्री (मदत, पुनर्वसन व आपत्ती व्यवस्थापन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
६. विधानमंडळाचे सर्व सन्माननीय सदस्य,
७. अपर मुख्य सचिव (वित्त), मंत्रालय, मुंबई,
८. सर्व विभागीय आयुक्त
९. वित्तीय सल्लागार व सहसचिव, मदत व पुनर्वसन प्रभाग, मंत्रालय, मुंबई
१०. सर्व जिल्हाधिकारी
११. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) १/२, महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर,
१२. महालेखापाल (लेखा परिक्षा) १/२, महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर,
१३. संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई
१४. सर्व संबंधित जिल्हा कोषागार अधिकारी
१५. कार्यासन अधिकारी (म-११/म-३), मदत व पुनर्वसन प्रभाग, मंत्रालय, मुंबई
१६. वित्त विभाग (कार्यासन व्यय-९/अर्थ-६), मंत्रालय, मुंबई
१७. निवड नस्ती (कार्यासन/ म-३).

शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र.सीएलएस-२०२३/प्र.क्र.२८६/म-३, दि. ३१
जानेवारी, २०२४ सोबतचे प्रपत्र
नोव्हेंबर व डिसेंबर, २०२३ मध्ये शेतीपिकांच्या झालेल्या नुकसानीकरिता वितरित
करावयाच्या निधीचा लेखाशिर्षनिहाय तपशिल

अ. क्र.	जिल्हा	बाधित क्षेत्र - हेक्टर	बाधित शेतकरी संख्या	निधी (रु. लक्ष) (२२४५ २३०९)
विभागीय आयुक्त, नागपूर यांचा दि.०३.०१.२०२४ चा प्रस्ताव				
१	गोंदिया	१२२४४.१२	२८२४२	२०५४.४९
	एकूण	१२२४४.१२	२८२४२	२०५४.४९
विभागीय आयुक्त, नागपूर यांचा दि.२०.०१.२०२४ चा प्रस्ताव				
१	नागपूर	१३४७९.९३	१७९३६	३२६८.३९
२	वर्धा	८.४०	१७	१.२३
३	भंडारा	८६०७.९३	२०८२१	२३१८.७५
४	गोंदिया	१३४१७.९६	२५०५४	३६२०.८८
५	चंद्रपूर	१९६९४.०४	३९६८८	२६७८.३८
	एकूण	५५२०८.२६	१०३५१६	११८८७.६३
विभागीय आयुक्त, कोकण यांचा दि.२३.०१.२०२४ चा प्रस्ताव				
१	ठाणे	१५७.७२	७२६	३३.४०
२	पालघर	१६७७.६७	७३९७	२६०.०५
३	रायगड	११९१.२३	४५६०	१६३.०४
४	रत्नागिरी	८७.९२	३६५	११.९६
५	सिंदूधुर्ग	११४.१४	६३५	१६.६४
	एकूण	३२२८.६८	१३६८३.००	४८५.०९
विभागीय आयुक्त, अमरावती यांचा दि.२०.०१.२०२४ चा प्रस्ताव				
१	अमरावती	२०६२६५.८६	३२२९४४	३५७९५.४६
२	अकोला	१८९६८१.६८	२४६१८८	३३२९६.९६
३	यवतमाळ	३६५४५.००	८४४५१	६९३५.२५
४	बुलढाणा	१५७१८०.९०	२७६५७५	२२०३४.७७
५	वाशिम	६०२५०.९५	२०३८५७	११५२६.६३
	एकूण	६४९९२४.३९	११३४०१५	१०९५८९.०७
विभागीय आयुक्त, पुणे यांचा दि.१७.१.२०२४ चा प्रस्ताव				
१	पुणे	७८६३.९१	१९७२७	१८१५.९६
२	सातारा	८०.६३	१८२	२५.६४
३	सांगली	१६२७७.८९	३१५४९	५८११.२३
४	सोलापूर	३०६६०.९२	४१४५८	८२४८.१७
५	कोल्हापूर	१६.१८	७१	२.३३
	एकूण	५४८९९.५३	९२९८७	१५९०३.३३
विभागीय आयुक्त, छ.संभाजीनगर यांचा दि.२०.१.२०२४ चा प्रस्ताव				
१	छ.संभाजीनगर	१४८३६८.४१	२६४१९४	२०६००.५८
२	जालना	१२३०९१.८७	२०७२१६	१९१७६.९३
३	परभणी	९५०५३.६७	२३१७८७	१३०८०.५९
४	हिंगोली	१२३१६४.४०	२५७६२५	१६७८६.६५
५	नांदेड	३७५८.५०	३९२२	८८०.२६
६	बीड	९.९०	१७	२.१९
७	लातूर	२६२.८९	८८८	३५.९१
८	धाराशिव	१२०८.६६	१९१२	४२९.३०
	एकूण	४९४९१८.३०	९६७५६१	७०९९२.४१
	एकूण राज्य	१२७०४२३.२८	२३४०००४	२१०९१२.०२